

Santi Vila

Vèncer i convèncer

Del banc dels acusats
al compromís amb la reconciliació

Pòrtic

TAULA

Presentació	11
Primera part. AL BANC DELS ACUSATS	
1. Rosalía canta als Goya. <i>¿Me quedo contigo?</i>	27
2. Qüestions logístiques.	37
3. Que parlin els acusats!	55
4. La meva declaració i la d'Urkullu.	69
5. Tot és mentida! El xou de la fase testifical.	83
6. Les disfuncions cognitives	95
7. I vostè, per què no se'n va anar abans?	117
8. Dolor i glòria: Sant Jordi a Madrid	127
9. Vist per a sentència!	141
Segona part. I ARA, QUÈ?	
10. El camp catalanista, arrasat.	163
11. La (des)memòria de Soraya Sáenz de Santamaría	171
12. La resposta espanyola: <i>a por ellos?</i>	177
13. Patriotisme constitucional	191
14. Espanya republicana?	201
15. El futur no està escrit. Crítica, compassió i compromís	213

16. Decàleg (mínim) per poder tirar endavant.	227
Epíleg.	243
Índex onomàstic	253

PRESENTACIÓ

En realidad, *el aburrimiento* siempre ha sido la verdadera maldición de la humanidad, de la que provienen la mayor parte de nuestras fechorías.

FERNANDO SAVATER¹

Barcelona, Hotel W Barcelona, 14 de desembre de 2018, 7.30 h. Els alts executius nacionals d'una important empresa multinacional francesa amb implantació a tot el món han estat convocats a unes jornades de formació empresarial en diverses ciutats d'Espanya. En el seu pas per Barcelona, s'allotgen a l'emblemàtic hotel avui propietat de la cadena Marriott, obra de Ricardo Bofill, per revisar les seves oportunitats de mercat a Espanya i especialment per avaluar els riscos a curt termini de la seva activitat a Catalunya. Malgrat que a la ciutat hi ha edificis més alts, pocs han contribuït de manera tan decisiva com l'Hotel W Barcelona a la reconfiguració del seu *skyline* i a la recuperació de l'autoestima barcelonina, sumida en la confusió des de l'època de la ressaca olímpica. Conscients de la complexitat de la situació política catalana i de les seves inevitables repercussions econòmiques, el seu director general a Espanya es posa en contacte amb mi a través d'una agència i em proposa impartir una conferència amb total llibertat i sense autocensures sobre «What's happening in Catalonia?».

1. Fernando Savater, en el pròleg a Bertrand Russell, *La conquista de la felicidad*. Penguin Random House, Barcelona, 2016, p. 12.

La veritat és que no és fàcil explicar a executius nord-americans, francesos, alemanys o japonesos què està passant a Catalunya. I encara menys com és possible que Espanya —una de les vint millors democràcies del món, segons l'índex del Democracy Index elaborat per *The Economist* el 2018; un país que, tal com reconeix tota la comunitat acadèmica, ha sigut capaç de culminar modèlicament una transició des d'una longeva, tediosa i despietada dictadura fins a una aleshores jove i inexperta monarquia parlamentària— s'hagi pogut embrancar, quaranta anys després, amb tot aquest cabal acumulat, en un conflicte territorial-identitari aparentment més propi de temps vuitcentistes i grisos que no pas de les llums (líquides) del segle XXI. I encara menys, que aquesta situació hagi acabat amb set polítics i dos activistes cautelardament privats de llibertat al llarg de dos anys interminables —després condemnats per sedició—, amb més de dos milions de catalans persistent, almenys des del 2015, en el vot secessionista, i amb una altra bona part de ciutadans, igualment catalans, del tot desconcertats per la ruptura de convivència i d'imatge que ha patit Catalunya, fins fa ben poc un país que es complaïa autodefinint-se com a liberal, cosmopolita i pròsper. I per acabar-ho d'adobar, per si amb tot això no n'hi hagués prou, com es pot explicar, a qui ens observa des de la distància geogràfica i emocional, la incapacitat més absoluta de la política espanyola a l'hora d'encarrilar i superar d'una vegada —vull pensar que per sempre— l'històric conflicte de l'encaix entre Catalunya i la resta d'Espanya, aquest cop encarnat en el tragicòmic envit secessionista que hem viscut.

Insolent i temerari com he sigut sempre, em dispenso a encarar el desafiament. De primer adverteixo de la subjectivitat de les meves posicions —no oblidin que he sigut conseller en

governos d'Artur Mas i de Carles Puigdemont—, però hi comprometo l'únic que per a mi no admet transacció, que és la pròpia honestat intel·lectual i ètica i la seva consegüent, radical i insubornable independència de criteri.

Començo la meua intervenció recordant que el reconeixement de Catalunya com a nacionalitat certament emana de l'article segon de la Constitució espanyola, aprovada el 1978, però també que, amb anterioritat a aquesta distinció constitucional, Catalunya va obtenir el reconeixement com a nació per raons històriques. Aquesta va ser la voluntat del president Adolfo Suárez quan el setembre de 1977 va firmar el decret de restitució de la Generalitat i del seu president Josep Tarradellas, suspesos el 1938, en plena Guerra Civil. I així ho va encarnar el mateix Josep Tarradellas quan va tornar a Barcelona i, des del balcó del Palau de la Generalitat recuperada, va pronunciar el seu històric: «Ciutadans de Catalunya, ja soc aquí!». Era el 23 d'octubre de 1977, quan faltava encara més d'un any per a l'aprovació de la nova Constitució, finalment ratificada pel conjunt del poble espanyol el 6 de desembre de 1978, i fins i tot defensada de manera entusiasta en circumscripcions com Girona, avui capital i epicentre de la Catalunya «rebel i sediciosa», per cert.

Si aquesta doble font de legitimitat nacional catalana, constitucional i històrica, va sorprendre l'auditori, encara va sorprendre més el meu intent d'emmarcar el moviment independentista català en el context mundial de pèrdua de seguretats viscuda en el conjunt d'Occident, en particular per part de sectors de classes mitjanes frustrades, neguitoses per les conseqüències de la crisi econòmica, persuadides d'haver patit una humiliació política inacceptable per part d'«un tercer», i convençudes que la globalització i la revolució tecnològica que estem vivint han empitjorat notablement les seves

vides i han compromès encara més les dels seus fills. El món de seguretats que Europa va construir després de la Segona Guerra Mundial ha desaparegut, sobretot a partir de la recessió econòmica iniciada el 2006. En el cas concret català, la sentència en contra de l'Estatut dictada pel Tribunal Constitucional el 2010 va ser interpretada per amplis sectors de la societat com una humiliació en tota regla de l'Estat a Catalunya, i no és menor el greuge de constatar que alguns dels articles declarats inconstitucionals a Catalunya avui dia continuen sent vigents en altres comunitats d'Espanya, i tan tranquils. Vist així, el Procés viscut a Catalunya no és res més que la variant catalana de la indignació populista nascuda el 15-M de 2011 a Madrid, una altra de les moltes cares de la moneda de canvi amb què els ciutadans van concedir els respectius triomfs electorals a Donald Trump als Estats Units el 2016, a Marine Le Pen a França el 2017 o a Matteo Salvini a Itàlia el 2018, o amb què el Regne Unit ha secundat l'intent de Brexit britànic, fins als nostres dies. Això sí, adaptada segons l'esdevenir històric local i d'acord amb la pròpia cultura política heretada. Perquè, com tothom sap, almenys des de finals del segle XIX tots els catalans hem après en els nostres llibres d'història nacionalistes que «tant de dia com de nit, la culpa és de Madrid».

En tots els casos, hi ha unes classes mitjanes empobrides i irritades amb unes elits i un Estat que no reconeixen com a propis, la por de perdre la pròpia identitat «tradicional» en favor d'una globalització que consideren inintel·ligible i deshumanitzada, i el culte a l'acció per l'acció, a la recuperació d'un sentit de pertinença derivat de la mobilització popular permanent que impulsa a reivindicar a cor obert que «els carrers seran sempre nostres!». Perquè l'acció per l'acció és bella, i formar part d'aquesta bellesa permet recuperar el sentit

vital d'un món sovint trencat en l'àmbit professional, familiar o estrictament personal que, a més, tal com ja va advertir Bertrand Russell el 1930, en les societats contemporànies madures sol ser profundament avorrit.

Així ho va analitzar la nit de l'11 de setembre de 2013 l'enyorat Alfredo Pérez Rubalcaba quan, en un agradable sopar a Madrid a casa dels sempre liberals i il·lustrats Manuel Campo Vidal i María Rey, el vell polític socialista va augurar grans dificultats a Espanya per superar l'envit secessionista català. «Fixeu-vos, amics, que el moviment independentista té almenys tres lletres E, i en canvi Espanya només en té una, la que encapçala el seu nom. En primer lloc, el sobiranisme té la E de l'ètica. Qui és que, quan té vint anys, no s'atreveix a somiar en un país millor i no es compromet a intentar aconseguir-lo? El Procés també té una E de l'èpica, ja que també és propi de l'edat en què a tots ens bull més intensament la sang intentar plantar cara a l'Estat i a tot el que simbolitza i fa tuf de poder i d'ordre establerts. I finalment, qui és que no sucumbeix a la temptació de formar part de la E de l'estètica, la E que permet participar en una acció col·lectiva de mobilització permanent, on més enllà d'entrellaçar els braços en una manifestació, també s'entrellacen sentiments i emocions? Ètica, èpica i estètica han interpellat bona part de la societat catalana, almenys des del 2012, en contrast únicament amb la E d'Espanya, justament en uns anys marcats en aquest país per la recessió econòmica, la corrupció i les desventures d'un rei vell, i a sobre, caçador d'elefants».

Ho va recordar Umberto Eco quan va citar Roosevelt en la seva conferència «Contra el feixisme», pronunciada a la Universitat de Columbia el 25 d'abril de 1995: «Goso afirmar que si la democràcia americana deixa de progressar com una força viva, intentant millorar dia i nit amb mitjans pacífics les con-